

**ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ
Кафедра практичної психології та педагогіки**

**МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЯ ПРИКЛАДНИХ НАУК В ЛОМЖІ
(Республіка Польща)**

**ПЕНІТЕНЦІАРНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ
Кафедра педагогіки та гуманітарних дисциплін**

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ЛУЦЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ» Волинської обласної ради**

ОСОБИСТІСТЬ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

**Матеріали
ХІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції
з міжнародною участю**

м. Львів, 23 квітня 2025 р.

Львів – 2025

Рекомендовано до друку вченою радою факультету психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності 22 квітня 2025 року, протокол № 4.

Рецензенти:

Потапчук Євген Михайлович – доктор психологічних наук, професор;

Повстин Оксана Вікторівна – доктор педагогічних наук, професор.

Особистість в екстремальних умовах: матеріали XII Всеукраїнської науково-практичної конференції (23 квітня 2025 р., м. Львів).
Львів, 2025. 414 с.

Редакційна колегія:

доктор психологічних наук, доцент **Сірко Р. І.** (голова);

доктор педагогічних наук, професор **Аніщенко В. О.**;

доктор педагогічних наук, професор **Литвин А. В.**;

доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник **Руденко Л. А.**;

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник **Вдович С. М.** (упорядник);

кандидат педагогічних наук **Марчук С. С.**;

кандидат педагогічних наук **Шарлович З. П.**

У збірнику матеріалів науково-практичної конференції розглядаються психологічні особливості діяльності особистості в умовах воєнного стану, проблеми психологічного супроводу особистості, яка зазнала травматичного впливу, психолого-педагогічні аспекти професійної підготовки майбутніх фахівців до діяльності в екстремальних умовах, міждисциплінарні аспекти підготовки та діяльності особистості в екстремальних умовах.

Для науковців у галузі психології та педагогіки, психологів-практиків і педагогів закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, аспірантів, ад'юнктів, докторантів.

Матеріали подано в авторській редакції.

© Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності, 2025

© Автори, 2025

Павло Завалко

Значення комунікативної компетентності в професійному розвитку фахівців психологічної реабілітації	244
--	-----

Наталія Іванишин

Психолого-педагогічні засади іншомовної підготовки майбутніх фахівців цивільного захисту в Україні в умовах війни	247
---	-----

Юрій Кухта, Андрій Литвин

Особливості професійної підготовки фахівців із міжнародних відносин	249
---	-----

Yu Cao, Neonila Partyko

Creative Competence of Higher Education Students in the Context of Professional Training	254
--	-----

Руслан Бровченко

Психолого-педагогічні основи професійної підготовки майбутніх фахівців до діяльності в екстремальних умовах	257
---	-----

Оксана Ткачик, Роман Яремко

Важливість формування навичок командної взаємодії у майбутніх рятувальників як умова ефективної професійної діяльності	260
--	-----

Розділ 4

Міждисциплінарні аспекти підготовки та діяльності особистості в екстремальних умовах

Роман Гуревич

Інтердисциплінарні зв'язки у підготовці майбутніх фахівців ДСНС	263
---	-----

Алла Коломієць, Дмитро Коломієць, Олександр Кушнір

Використання штучного інтелекту вчителем та учнями в екстремальних умовах	267
---	-----

Лариса Руденко, Валерій Соловйов

Методичні аспекти формування педагогічної компетентності майбутніх фахівців	271
---	-----

Роксолана Сірко, Мирослав Коваль

Термінологічний аналіз понять «професійна придатність», «професійна надійність», «професійна готовність»	275
--	-----

6. Durden D., Pirner M., Rapoport S., Williams A., Robinson A., Forman-Hoffman V. Changes in stress, burnout, and resilience associated with an 8-week intervention with relational agent “Woebot”. *Internet Interventions*. 2023. Vol. 33, 100637.
7. Jagušt T., Botički I., Hyo-Jeong So H.-J. Examining competitive, collaborative and adaptive gamification in young learners' math learning. *Computers & Education*. 2018. Vol. 125. P. 444–457.
8. Tripepi M. Microbiology Laboratory Simulations: From a Last-Minute Resource during the Covid-19 Pandemic to a Valuable Learning Tool to Retain — A Semester Microbiology Laboratory Curriculum That Uses Labster as Prelaboratory Activity. *Journal of Microbiology & Biology Education*. 2022. Vol. 23. I. 1.

Лариса Руденко, Валерій Соловійов

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

В сучасних соціально-економічних умовах, коли в Україні запроваджено воєнний стан внаслідок повномасштабного вторгнення РФ, зростають вимоги до компетентності випускників закладів вищої освіти, зокрема їхньої функціональної готовності до неперервного особистісного та професійного вдосконалення, підтримки психічного і фізичного здоров'я нації.

Відповідно потреби кадрового забезпечення соціально-економічного розвитку країни вимагають упровадження у вищу освіту інноваційних підходів задля підвищення якості професійної підготовки фахівців різних профілів. На законодавчому рівні наголошується, що пріоритетом держави є покращення рівня здоров'я, фізичної підготовленості громадян, формування й активізація у них особистісної потреби щодо здоров'язбереження, фізкультурно-оздоровчої діяльності та здорового способу життя.

Вирішення цих складних завдань покладаються на працівників галузі фізичної культури і спорту (ФКіС). Удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання у ЗВО потрібно орієнтувати на пошук і реалізацію шляхів формування їхньої педагогічної компетентності.

До провідних завдань методики педагогічної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання відносимо: розроблення оптимального змісту психолого-педагогічних дисциплін, визначення шляхів їх інтег-

рування з професійно орієнтованими для покращення якості педагогічної підготовки здобувачів фізкультурно-педагогічної освіти; забезпечення досягнення майбутніми вчителями фізичного виховання належного рівня опанування психолого-педагогічних знань, усвідомлення оптимальних шляхів покращення освітнього процесу в ЗЗСО; ретельний добір і систематизацію форм, методів і прийомів навчання майбутніх учителів фізичного виховання з метою вироблення у них умінь і навичок організації фізкультурно-оздоровчої діяльності у ЗЗСО та інших закладах галузі ФКіС; формування професійно-педагогічної спрямованості особистості здобувачів фізкультурно-педагогічної освіти, вивчення передового досвіду в галузі фізичного виховання школярів, розроблення методичних рекомендацій щодо майбутньої професійно-педагогічної діяльності; мотивування майбутніх учителів фізичного виховання до педагогічної творчості у професійній діяльності, допомога їм у набутті власного педагогічного досвіду, залучення до узагальнення передового досвіду у процесі педагогічної підготовки, спонукання до подальшого розвитку їхніх соціальних і професійно важливих якостей особистості [1, с. 11].

Методичними механізмами ефективної реалізації змісту педагогічної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання вважаємо: формування тезаурусу їхньої професійно-педагогічної діяльності з метою розвитку когнітивно-комунікативного простору професійної взаємодії; створення комплексу навчально-професійних завдань, спрямованих на досягнення цілей майбутньої професійно-педагогічної діяльності, виконання складних професійних функцій і соціальних рольових позицій, оволодіння необхідними педагогічними діями [2, с. 390–391].

До основних напрямів удосконалення методики формування педагогічної компетентності майбутніх учителів фізичного виховання відносимо:

– *оптимізацію навчально-методичного забезпечення педагогічної підготовки у контексті вимог компетентнісного підходу*, яка передбачає розроблення сучасних навчально-методичних комплексів (НМК) для опанування психолого-педагогічних дисциплін. Кожний НМК має містити: програмно-нормативне забезпечення; підручник, навчальний посібник чи конспект лекцій; збірник теоретичних і практичних завдань або відповідний практикум; хрестоматійні матеріали; довідники; дидактичні матеріали для самостійної роботи здобувачів і здійснення поточного та підсумкового контролю; методичні рекомен-

дації для викладачів і здобувачів освіти стосовно ефективного викладання та засвоєння конкретної психолого-педагогічної дисципліни. Полікомпонентна структура НМК передбачає системне послідовне засвоєння навчального матеріалу та сприяє активному залученню здобувачів фізкультурно-педагогічної освіти практично на всіх етапах педагогічної підготовки: від визначення її цілей до рефлексії та оцінювання (самооцінювання) освітніх результатів через самостійну навчальну та дослідницьку роботу. Блоково-модульна побудова НМК забезпечує індивідуалізацію освітнього процесу, самостійний поступ здобувачів з урахуванням їхніх особистісних потреб, усвідомлення власних можливостей, індивідуальних особливостей; орієнтується на розширення обсягу самостійної роботи здобувачів і перетворення їх на суб'єктів навчально-пізнавальної та дослідницької діяльності. Якість засвоєння НМК на такій основі підвищиться завдяки використанню комп'ютерно орієнтованих засобів навчання: зміст матеріалу навчальної дисципліни може бути поданий в електронному вигляді, що дає здобувачам змогу самостійно опановувати навчальні модулі в індивідуальному темпі, виконувати комп'ютеризоване тестування, зокрема в режимі on-line, що забезпечує економію навчального часу та підвищує продуктивність суб'єкт-суб'єктної педагогічної взаємодії;

– *упровадження новітніх методів навчання й освітніх технологій, що підсилюють практикоорієнтованість педагогічної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання*, спонукають до самостійного пошуку та поглиблення знань, свідомого застосування сформованих компетентностей для вирішення різноманітних життєвих і професійних завдань. Йдеться про розвивальні й особистісно орієнтовані технології, що ґрунтуються на активних та інтерактивних методах навчання, які передбачають моделювання ситуацій, що відображають різні види професійно-педагогічної діяльності вчителя фізичного виховання. Педагогічна цінність активних та інтерактивних методів навчання визначається їхньою рефлексивно-діяльнісною сутністю, що спонукає здобувачів на рефлексивному рівні виявляти навчально-пізнавальну активність, самостійність, вираженість і відповідальність під час ухвалення рішень у мінливих соціальних умовах сьогодення;

– *організацію педагогічної практики здобувачів освіти у контексті обов'язків і завдань їхньої майбутньої професії*. Однією з ключових методичних вимог до змісту педагогічної практики є використання завдань, які відображають загальні проблеми професійно-педа-

гогічної та соціально-педагогічної діяльності у ЗЗСО, враховують запити роботодавців і мають допустимий рівень складності, що уможливорює прогнозування різноманітних способів їх вирішення й отримання відповідних результатів. Суттєва роль педагогічної практики у формуванні педагогічної компетентності полягає у тому, що вона уможливорює набуття власного досвіду фізкультурно-педагогічної діяльності та забезпечує адаптацію до професійного середовища;

– *посилення ролі самоосвітньої та науково-дослідної діяльності здобувачів як базових складових педагогічної підготовки.* Серед дієвих засобів організації самостійної роботи майбутніх учителів фізичного виховання відзначимо: урахування запитів суспільства і завдань професійно-педагогічної діяльності в цій галузі; застосування проблемно-модульних, інформаційно-комунікаційних технологій для активізації самостійної роботи здобувачів під час вивчення психолого-педагогічних дисциплін; інтерактивних, зокрема проєктних, дослідницьких форм і методів навчання; використання рейтингової системи оцінювання знань; контролювання їх засвоєння через поточне та підсумкове тестування, яке може відбуватися на комп'ютерній основі.

Важливим елементом педагогічної підготовки є виконання здобувачами науково-дослідних проєктів з актуальних проблем освіти, психолого-педагогічних особливостей фізичного виховання та фізкультурно-оздоровчої діяльності у ЗЗСО тощо. Тематика науково-дослідних робіт має відповідати змісту та способам майбутньої професійної діяльності, запитам споживачів освітніх послуг. Це сприяє розвитку в майбутніх учителів фізичного виховання дослідницьких умінь, навичок їх застосування у професійно-педагогічній діяльності; виробленню вмінь співпрацювати у групі, набуттю досвіду ухвалення рішень;

– *забезпечення взаємозв'язку педагогічної підготовки майбутніх учителів із виховним процесом у ЗВО фізкультурного профілю.* Виховання здобувачів фізкультурно-педагогічної освіти здійснюється з урахуванням принципу самоврядування шляхом їх залучення до організації освітнього процесу в ЗВО, різноманітних видів позанавчальної науково-дослідної діяльності, громадської роботи з набуття комунікативного, організаторсько-управлінського, науково-професійного досвіду. Ефективність виховання під час педагогічної підготовки забезпечується: збільшенням обсягу самостійної роботи здобувачів у різних видах особистісно та соціально значущої діяльності, підтримкою та розвитком їхніх ініціатив; застосуванням активних та інтерактивних ме-

тодів навчання та виховання відповідно до соціального контексту майбутньої професійно-педагогічної діяльності, що сприяє «зануренню» у професію; налагодженням змістово-технологічного взаємозв'язку між продуктивними методиками навчання, що реалізуються на аудиторних заняттях, та змістом, формами і методами виховання, які застосовуються в позааудиторний час, що сприяє узгодженості дій науково-педагогічного колективу щодо визначення підходів до виховання майбутніх учителів як соціально відповідальних громадян [2, с. 398].

Реалізація цих напрямів у професійній підготовці дасть змогу успішно сформулювати усі складові педагогічної компетентності майбутніх учителів фізичного виховання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дубасенюк О. А., Антонова О. Є. Методика викладання педагогіки: навч. посіб. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. 492 с.
2. Соловійов В. Ф. Методологія, теорія та методика педагогічної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання: монографія. Львів : ЗУКЦ, 2023. 576 с.

Роксолана Сірко, Мирослав Коваль

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТЬ «ПРОФЕСІЙНА ПРИДАТНІСТЬ», «ПРОФЕСІЙНА НАДІЙНІСТЬ», «ПРОФЕСІЙНА ГОТОВНІСТЬ»

Сьогоднішня війна поставила нові виклики перед суспільством: дезадаптація військовослужбовців з постравматичним стресовим розладом, важка реадаптація до нових умов людей з ампутаціями кінцівок, довготривала реабілітація військовополонених, тощо. І однією з найбільш важливих проблем психології діяльності в особливих умовах є професійна придатність, надійність та готовність особистості до роботи у ризиконебезпечних ситуаціях.

В академічному тлумачному словнику української мови слово «придатний» трактується як «здатний робити, виконувати що-небудь», «відповідний для чогось; слухний» або ж «який відповідає певним нормам» [3, Т. 7, с. 603]. Етимологія терміну походить від праслов'янського «*dati, davati*» – давати. Кембриджський тлумачний словник придатність – *suitability* – пояснює як факт прийнятності або права для чогось або когось. Як зазначає І. Приходько, професійна придатність – це сукупність психологічних та психофізіологічних особливостей, необхідних і достатніх для досягнення людиною спеціальних знань, умінь